

В цілому задача управління системою використання законодавчих та нормативних документів полягає – [3] у створенні автоматизованої системи регулювання цих процесів, яка уявляє собою специфічну блочну структуру. Кожен блок автоматизованої системи регулювання процесів використання законодавчих та нормативних документів орієнтований на оптимізацію діяльності певної соціальної структури за рахунок оперативного та упорядкованого доступу до необхідних документів. Характерною ознакою кожного блоку є універсальна база даних, яка сполучена із всією базою даних загальної державної системи автоматизованого управління розвитком та використанням законодавчих документів, та специфічні для кожної соціальної структури експертно – аналітичні модулі реалізації процесів пошуку необхідної законодавчої та нормативної документації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року . Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141.
2. Про Єдиний державний реєстр нормативних актів : Указ Президента України від 27 червня 1996 р. № 468/96. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/468/96>.
3. Формування консолідованої системи нормативно-правової інформації в умовах децентралізації влади в Україні: монографія [Корж І. Ф., Морозов А. О., Лихоступ С. В., Загаєцька О. А.]. К. : Видавничий дім «АртЕк». 2018. 238 с.

*Магась-Демидас Ю.І.
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Житомирського державного університету
імені Івана Франка*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНКИ У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Суспільний лад Римської імперії вважався патріархальним – важливий вплив на порядок в державі встановлювали чоловіки. Вони займали високі

посади і зараховувалися до лав римської армії. Разом з тим, жінки Стародавнього Риму користувалися правовим захистом і мали безліч привілеїв, на відміну від рабів і громадян іноземних держав. Статус жінок визначався положенням батька. Вплив жінок в Стародавньому Римі поширювалося через материнство і шлюб. Наприклад, матері Юлія Цезаря і Гракхів вважалися в римському суспільстві зразковими жінками, оскільки вони сприяли правильному вихованню і блискучій кар'єрі синів. Вони користувалися політичною владою, їх зображення карбувалися на монетах і ставали зразками краси в мистецтві [2, с. 90].

Дружина Марка Антонія, римлянка Фульвія, здійснювала командування під час військових кампаній під час заворушень серед цивільного населення. Її профіль прикрашав римські монети того часу. Помпея Плотина отримала необмежену владу в суспільстві завдяки впливовості чоловіка – імператора Траяна і спадкоємця трону Адріана. Листи Плотини служили еталоном культури листування, прирівнюваної до державних документів. Петиції – відповіді на питання населення Риму, були відкриті для громадськості. Це свідчило про високе становище жінок в імперії.

Офіційно римлянки не мали політичних прав, зокрема не володіли правом голосу чи бути ораними на державні посади. Проте фактично вони мали значний вплив у суспільстві. Як матері сімейства, вони користувалися великою повагою з боку чоловіка і дітей. З тієї миті, як нова дружина прибувала в дім свого чоловіка, вона починала розділяти з ним всі його права, ставала господинею всього майна її чоловіка. Наприклад, Катон Старший жартома писав: «Всюди чоловіки керують жінками, ми ж, керуємо всіма людьми, а самі в руках у жінок» [7, с.76].

Як і глава сімейства, жінка приносила жертви домашнім богам, була присутня при домашніх роботах рабів і займалася вихованням дітей, які в дитинстві довго залишалися під її наглядом і владою. Римська матрона (поважна мати сімейства) відала всім домашнім господарством і займалася вихованням дітей. Вона могла вільно з дому та приймати в себе вдома гостей.

Римлянка могла разом зі своїм чоловіком відвідувати урочисті прийоми, громадські ігри і драматичні вистави [3, с.75].

Відомі шановані знатні жінки мали почесні місця на громадських подіях, їй поступалися дорогою навіть консул зі своїми лікторами. Однак чесною жінкою вважалося її перебування вдома, догляд за господарством та дітьми. Тому публічні місця вона відвідувала рідко.

Разом з тим, центральне місце в римській сім'ї займав *Patria potestas* – влада батька [5, с. 79]. Він міг визнати дитину або дати наказ про її умертвіння. Громадянське становище дитини визначалося статусом його матері. У період розквіту імперії (I-II ст. Н.е.) дівчата при заміжжі передавалися в «руку» чоловіка, це означало отримання незалежності від рішень батька. Ця вимога відрізнялася від прийнятого в епоху правління Юлія Цезаря, коли заміжня жінка залишилася під контролем батька [3, с. 78].

Варто зазначити, що статус римських жінок в пізній період був відмінним від культур інших стародавніх держав, де вони залишалися все життя в залежності від наказів батька. Найвище становище в римському суспільстві займали жінки, що вийшли заміж тільки один раз – *univira*. Якщо жінка не прагнула після розлучення або смерті чоловіка до повторного шлюбу, то її поведінку вважали зразковою. Розлучення засуджувалося, тому випадків припинення шлюбних відносин в ранній період було мало. Жінки в Римі мали право на розлучення. Чоловік не міг примушувати дружину до любові фізично. Побиття її могло послужити причиною звернення до Сенату для розлучення. Для чоловіка такі дії спричиняли негативні юридичні наслідки, як втрата посади і статусу [1, с. 324].

Жінка в Римі мала право на фізичну і статеву недоторканість. Зґвалтування вважалося злочином і каралося законом. Існувала презумпція відсутності вини дівчини при розгляді подібних справ. Причиною прийняття даного акта послужила історія про зґвалтування Лукреції спадкоємцем Цезаря. Вона наклала на себе руки після виголошення промови проти свавілля влади, висловивши політичний і моральний протест діючим порядком. Очевидно, це

був перший заклик до встановлення республіки і повалення монархії [6, с. 93]. Жінка з низьким положенням в суспільстві, актриса або повія, була захищена від фізичного посягання договором її купівлі-продажу. За згвалтування рабині власнику покладалося відшкодування матеріального збитку.

Зміна становища жінок відбувалася під час приходу до влади християн. Святий Августин вважав, що згвалтування – це акт, в якому жертва заохочує гвалтівника на вчинення злочину. За імператора Костянтина якщо донька втекла з чоловіком, на шлюб із яким її батько не давав згоди, пара піддавалася спаленню живцем. Якщо дівчина була незгодна на втечу, то все одно в цьому вбачалася її вина, оскільки вона могла врятуватися, кричачи про допомогу.

Теорію про рівні права чоловіків і жінок, справедливі відносини, вперше озвучили філософи Музоніус Руфус і Сенека. Вони стверджували, що природа чоловіків і жінок однакова, тому жінки можуть виконувати ті ж обов'язки, так само як і мати ті ж права поряд з чоловіками. Їхні погляди благотворно вплинули на відокремлення прав жінок у республіканський період [4, с. 50].

Отже, жінки в Стародавньому Римі наділялися всією повнотою прав вільних громадян. Вони успадковували, розпоряджалися майном, укладали угоди, вели торги, могли відкрити власний бізнес. Заможні римлянки займалися благодійністю, організовували громадські роботи. Імператор Август вперше в історії Стародавнього Риму прийняв ряд законів щодо створення певного морального обличчя жінок.

Список використаних джерел:

1. Чувашева А. С. Античная женщина: женский идеал в римских источниках I в. н. э. *Schola studiorum: пространство исторического нарратива* Екатеринбург: Издательство Уральского федерального университета, 2016. С. 32-33.
2. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т.2. Стародавній Рим: Підручник. Чернівці: ТОВ "Видавництво "Наші книги", 2008. 848 с.
3. Вардиман В. Женщина в древнем мире. М.: Наука. 1990. 335 с.

4. Дождев Д.В. Римское частное право. Учебник для юрид. вузов и факультетов / Под общ. ред. В.С. Нерсисянса. М.: изд-во НОРМА – ИНФРА М, 2000. 784 с.

5. Келли Дж. Социальные отношения полов и методологическое значение истории женщин . Женщины. История. Общество. Вип.2. 2002. С. 78-81.

6. Шленчак Д.А. Правовое положение женщин в Древнем Риме // История и право. №15. 2016. С. 23-25.

7. Федорова Е.В. Люди императорского Рима . Е.В. Федорова. М.: Изд-во МГУ, 1990. 366 с.

Горбонос В.В.

*доктор філософії, завідувач сектору
забезпечення міжнародного співробітництва
Державного науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС*

ПРАВО ДИТИНИ НА ВИЇЗД ЗА КОРДОН ТА НАЛЕЖНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Враховуючи обставини, що сталися у нашій країні протягом останніх місяців, актуальним є питання виїзду дітей за кордон та їх належного забезпечення під час воєнного стану. Саме тому я виділила основні запитання, що з мого досвіду виникають у батьків, які потрапляють у подібні ситуації. Перше, що їх цікавить, це - чи потрібен дозвіл обох батьків на виїзд дитини за кордон?

Багато хто знає, що на початку війни відсутність дозволу другого з батьків не стає проблемою для виїзду за кордон, і прикордонники дозволяли це. Але закон є закон. І у найбільш невідповідний момент відсутність потрібних документів може нашкодити. Під час дії воєнного стану діти до 16 років можуть виїхати з країни у супроводі дорослого.

Які документи потрібні:

- свідоцтво про народження;